

Avrupa Birliđi tarafından
finanse edilmektedir.

Dernek ve Vakıflar için İktisadi İşletme Yönetimi *Sık Sorulan Sorular*

İktisadi işletme nedir?

Dernekler ya da vakıflara ait ya da bağlı olup sermaye şirketleri, anonim, limited ya da kooperatif gibi ekonomik işletmeler dışında kalan ticari, sınai ve zirai hizmet ve ürünler sunan işletmedir.

İktisadi işletme neden kurulur?

İktisadi işletme derneğin bağış, kira geliri veya elde ettiği gelirlerin dışında amaçlarını gerçekleştirmek için ek gelirlere ihtiyacı olduğu için ticari hayatın içine girmesi ile kurulur.

Bazı durumlarda derneğin iktisadi işletme kurması da gerekliliktir. Bu durumlardan biri bir dernek ya da vakfın süreklilik arz eden ve gelir getiren faaliyetler yapmasıdır. Örneğin bir dernek yılda bir kez kermes, sergi ve konser düzenliyorsa ve bu faaliyetlerden gelir elde ediyorsa, düzenli olarak (üç ayda bir) dergi çıkarıyor ve bu dergileri satıyorsa veya bir kerelik düzenlenen bir konser ya da kermes için 100 bilet satıldıysa bu etkinlikler bir iktisadi işletme işlemi görür. Bu durumda yapılan işlem (kermes, etkinlik, konser, dergi basımı) iktisadi işletme olarak adlandırılır ve buna göre muamele görür. Bu tür durumlarda vergi yükümlülüğünü yerine getirebilmek için Maliye Bakanlığı'na bir bildirimde bulunup kurumlar vergisi mükellefiyeti açtırıp daha sonra kapatmak gereklidir.

Bahsi geçen işlemler (konser, dergi yayını, kermes, ürün satışı vb.) devamlılık arz ediyorsa iktisadi işletme kurmak önerilir.

İktisadi işletme nasıl kurulur? Kuruluş adımları nedir?

Bir iktisadi işletmenin kurulabilmesi için ilk adım dernek tüzüğünde "İktisadi işletme kurabilir" ibaresinin bulunmasıdır. Dernek tüzüğünde böyle bir ibare yer almıyorsa ilk yapılacak iş tüzük değişikliği olmalıdır.

Tüzüğünde iktisadi işletme kurabilir ibaresi yer alan dernekler ikinci adımda iktisadi işletmenin kurulması için bir yönetim kurulu kararı almalıdır. Dernek yönetim kurulu genel kuruldan aldığı yetkiyle iktisadi işletme kurulacağı kararını alır. Bu kararda iktisadi işletmenin unvanı, açık adresi, sermayesi, temsilcileri, yetkilileri, yetkililerin uyrukları ve ev adresleri, işletme konusu açıkça belirtilmelidir. Bu bilgiler Merkezi Sicil Sistemi (MERSİS)'ne girilir.

İktisadi işletme'nin faaliyet alanının açıkça belirtilmesi elzemdir. "Eğitim danışmanlığı yapar veya mühendislik konusunda danışmanlık, proje konusunda danışmanlık yapar" ya da "şu ürünleri üretebilir /satabilir" gibi açık ifadeler kullanmak gerekmektedir.

MERSİS kaydını kim yapar?

MERSİS kaydını dernek adına temsil yetkisi olan kişi veya kişiler yapabilir. Kayıt yapıp sistem üzerinden onaya gönderildikten sonra 15 günlük bir onay süresi bulunmaktadır. Bu süreçte dernek yetkilileri ve iktisadi işletmede yetkili kılınan müdür derneğin faaliyet belgesi, onaylı tüzüğü, iktisadi işletmede görevlendirilen yetkililerin imza beyanları, noter huzurunda çıkardıkları imza beyanları ile birlikte ticaret sicile giderler. İktisadi işletmeye yönetici veya müdür olarak atanan kişiler Ticaret Sicil Müdürlüğü'ne bizzat gitmek durumundadırlar.

İktisadi işletme hangi mevzuata tabidir?

- 1) Ticaret Kanunu
- 2) Borçlar Kanunu
- 3) Derneğe bağlı ya da ait olduğu için Dernekler Kanunu
- 4) Bir Vakfa ait olduğu durumda Medeni Kanun
- 5) Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6) Katma Değer Vergisi Kanunu
- 7) Personel çalıştırıldığı durumda İş Kanunu
- 8) Çalıştığı faaliyet alanındaki kanun ve düzenlemeler (gıda malzemesi üretimi durumunda Tarım Bakanlığı)

İktisadi işletmeler Türkiye'deki mevzuatın işleyişi sırasında kendilerini ilgilendirebilecek her türlü kanuna tabidir. Derneğin Yönetim Kurulu iktisadi işletmeye yönetici atamış olsa da doğal olarak iktisadi işletmenin de yönetiminden sorumludur.

Avrupa Birliđi tarafından
finanse edilmektedir.

Muhasebe kaydı olarak bilanço usulüne geçmek gerekir mi?

İktisadi işletmeler kurumlar vergisine tabidir ve bilanço usulüne göre defter tutarlar. İktisadi işletmeyle uyumlu olsun istenirse (Yönetim Kurulu'nun yetkisindedir) Dernek de bilanço usulüne geçebilir.

Bir iktisadi işletmenin ödemekle yükümlü olduğu vergiler ve ücretler nelerdir?

- Her ay ödenen KDV
- Beyannamelere ait (boş dahi olsa) Damga Vergisi
- Üç ayda bir ödenen Geçici Vergi
- Üç ayda bir ödenen Muhtasar Vergisi
- Yılda bir kez ödenen Kurumlar Vergisi
- Aylık ödenen muhasebe ücreti
- Yılda bir kez ödenen Defter Tasdik Ücreti

İktisadi işletme yürütürken dikkat edilmesi gerek konular nedir?

İktisadi işletme kurmakla dernekler tacir sıfatı kazanır. İktisadi işletmeler tacir sıfatı kazanmaz, iktisadi işletmeyi kurduklarında Dernekler tacir sıfatı kazanır¹. Tacir sayılması iktisadi işletmelerin iflas edebileceği anlamına gelir. İktisadi işletmenin borçlarından ve zararlarından dolayı dernek iflasa tabidir.

Dernek ve Dernek Yönetim Kurulu, iktisadi işletmenin mali ve idari yönetiminden sorumlu olduğu için işletmenin mali ve idari tüm süreçlerinin sonuçlarından (iktisadi işletmenin borçları, idari kararlarında tespit edilen usulsüzlük vb.) sorumlu ve hukuken yükümlü olurlar.

İktisadi işletmede çalışanlarının sosyal güvence statüleri ne olur?

İktisadi işletme çalışanları SGK'lı olur.

İktisadi işletmenin adresiyle derneğin adresi aynı olabilir mi?

Dernek ve iktisadi işletmenin adresi aynı olabilir. Derneğin belli bir kısmı (bir odası veya belli bir bölümü) iktisadi işletmeye kiraya verilir ve stopajı ödenir.

1. Kamuya yararlı dernek ve vakıf statüsü almış kurumlar iktisadi işletme kurduklarında tacir iktisadi işletmelerdir. Yani kendileri tacir değildir.

Avrupa Birliğı tarafından
finanse edilmektedir.

İktisadi işletme kar ettiğinde neler yapılabilir?

İşletme kar ettiğinde, gerekli vergi kesintileri (kurumlar vergisi & iktisadi işletme stopaj vergisi) yapıldıktan sonra derneğe kar payı aktarımı yapılabilir. Dernek Yönetim Kurulu üyelerine kar payı aktarımı yapılmaz. İktisadi işletmeden derneğe yapılan her tür nakit aktarımı kar payıdır (iktisadi işletme derneğe bağış yapamaz, borç veremez) ve stopaj ödemesi gereklidir.

Kar payı aktarımında alt veya üst limit yoktur, işletmenin elde ettiği karın tamamı derneğe aktarılabilir. Yine Yönetim Kurulu kararına bağlı olarak karın belirli bir oranı yedek akçe olarak işletmede de tutulabilir, bir kısmı derneğe aktarılabilir veya belirli bir yıl hiç kar payı aktarımı yapılmadan işletme hesabında yatırım payı olarak tutulabilir. Kar payı ile ilgili aktarım veya yatırım kararı Yönetim Kurulu tarafından alınır.

İhtiyaç olduğu durumlarda dernek hesabından iktisadi işletmeye para aktarmak mümkün müdür?

Dernekten iktisadi işletmeye kaynak aktarmak mümkündür. Bu bir borç işlemidir. Bu tür işlemlerde idari denetimde de sıkıntı çıkmaması açısından aktarım öncesinde Yönetim Kurulu'nun "iktisadi işletmeye hangi iş için ne kadar süreyle para aktarılacağına/borç verileceğine" dair karar alması gereklidir.

Derneğin iktisadi işletmesine sürekli kaynak aktarması halinde yapılan işlem borç vermek olarak değil örtülü sermaye olarak değerlendirilir.

Dernek kendisine bağlı iktisadi işletmeden hizmet alabilir mi?

Yasal olarak alabilir. Dernek tarafından kurulmuş olan iktisadi işletmeden alınan hizmet piyasa koşullarından (fiyat, hizmet kalitesi vb. açılardan) daha avantajlı ise hizmet alımı yapılabilir. Ancak yasalara göre bu tür ticari işlemlerde piyasa koşullarına aykırı (dikkat çekecek kadar yüksek ya da düşük fiyatlandırma, düşük ya da yüksek kapasiteli hizmet alımı görülürse, "transfer fiyatlandırması" olarak anılan bir vergilendirme yapılır. Örneğin bir dernek kitap bastırma kararı aldı, bunun için yaptığı araştırma kitap basım maliyetinin 80-100 TL arası olduğunu tespit etti. Dernek iktisadi işletmesi bu iş için 50 TL fiyat verdiğinde aradaki farkın fazla olması nedeniyle burada transfer fiyatlandırması olduğuna hükmedilir ve fiyat farkı için vergilendirme yapılır.

Dernek Yönetim Kurulu üyeleri iktisadi işletme üzerinden ücret alabilir mi?

Dernek Yönetim Kurulu üyeleri iktisadi işletmeye verdikleri "uzmanlık hizmeti" karşılığında uzman ücreti alabilirler. Gider pusulası karşılığında ve stopaj vergisi ödeyerek (arizi kazanç sınırını geçmeyecek biçimde) hizmet karşılığı YK üyelerine ücret ödenebilir.

İktisadi işletmenin denetimi hangi kurum tarafından yapılır?

Vergisel açıdan Maliye Bakanlığı, sosyal güvenlik açısından Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Derneklerin bağlı olduğu mevzuat açısından İçişleri Bakanlığı'nın denetimine tabiidir.

Dernekler şirketlere ortak olabilir mi?

Dernekler şirket kuramaz ancak şirketlere ortak olabilir. Sermaye şirketine ortak ise sermayesi kadar sorumlu olur.

Lokaller iktisadi işletme sayılır mı?

Hayır. Lokal eğlence yeridir, dernek üyelerinin sosyalleşmesi adına kurulan ve sadece üyelerine veya geçici olarak ziyaretçilerine hizmet veren mekanlardır. Onların ayrı yönetmelikleri bulunmak-tadır.

İktisadi işletme kapatılabilir mi? Nasıl yapılır?

İktisadi işletmenin kapatılması tasfiye şeklinde olur. Şirketlerin tasfiyesinde olduğu gibi Yönetim Kurulu tarafından iktisadi işletmenin tasfiye edilmesi konusunda karar alınır. İşletmenin tasfiyesi de tescile tabidir. Alınan YK kararı ticaret siciliyle tescil ettirilir ve 1 yıllık tasfiye süreci başlatılır. Tasfiye kararı alındıktan sonra Ticaret Sicil Gazetesi'nde birer hafta arayla 3 kere işletmenin tasfiye edileceği yayınlanır. 1 yıllık süre içinde borçlar ve alacaklar tahsil edilir ve ilgili vergiler ödenir. Sürenin sonunda YK işletmenin tasfiye edildiğini ilan eden yeni bir karar alır. Bu karardan sonra vergi dairesine gidilerek gerekli kapatma işlemleri yaptırılır.

İşletmenin tasfiye sürecinde ticari faaliyet yapılabilir mi?

Düzenli bir faaliyet olmadığı sürece örneğin demirbaşların satılması gibi gelir getirici işlemler yapmak mümkündür.

İşletmeyi kapatırken elde edilen geliri derneğe aktarmak mümkün müdür?

Evet; vergilerin yatırılması ve borçların ödenmesinden sonra işletme bütçesinde gelir olarak görünen tutarın tamamı derneğe aktarılabilir.